

HAPSc Policy Briefs Series

Vol 2, No 2 (2021)

HAPSc Policy Briefs Series

The Economic Crisis in Greece and Cyprus. A Comparative Study

Georgios Maris, Stamatia Maloina

doi: [10.12681/hapscpbs.29498](https://doi.org/10.12681/hapscpbs.29498)

Copyright © 2021, Georgios Maris, Stamatia Maloina

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Maris, G., & Maloina, S. (2021). The Economic Crisis in Greece and Cyprus. A Comparative Study. *HAPSc Policy Briefs Series*, 2(2), 111–119. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.29498>

The Economic Crisis in Greece and Cyprus. A Comparative Study¹

Georgios Maris² & Stamatia Maloina³

Abstract

This article presents and compares economic data of Greece and Cyprus during the last decade. An analysis and evaluation is made not only of the economic negotiations but also of the financial statements that took place and affected the national economies of the two countries. The main conclusion of this study is that the economic crisis that hit the two countries during decade has different causes but similar effects in key political and economic sectors of each country.

Key words: Economy; Greece; Cyprus; European Union; GDP; Unemployment; Revenue; Expenses; Interest Rate; Balance

Η Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Μια Συγκριτική Μελέτη

Γεώργιος Μαρής & Σταματία Μαλωίνα

Περίληψη

Το συγκεκριμένο άρθρο παρουσιάζει και συγκρίνει οικονομικά στοιχεία της Ελλάδας και της Κύπρου κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Γίνεται μια ανάλυση και αξιολόγηση, όχι μόνο των οικονομικών διαπραγματεύσεων αλλά και των οικονομικών καταστάσεων που διαδραματίστηκαν και επηρέασαν τις εθνικές οικονομίες των δύο χωρών. Κύριο συμπέρασμα αυτής της μελέτης είναι ότι η οικονομική κρίση που έπληξε τις δύο χώρες, κατά την διάρκεια μιας δεκαετίας, έχει διαφορετικά αίτια αλλά παρόμοιες επιπτώσεις σε βασικούς πολιτικοοικονομικούς τομείς της εκάστοτε χώρας.

Λέξεις- κλειδιά: Οικονομία; Ελλάδα; Κύπρος; Ευρωπαϊκή Ένωση; ΑΕΠ; Ανεργία; Έσοδα; Έξοδα; Επιτόκιο; Ισοζύγιο

Εισαγωγή

Κατά την διάρκεια μιας δεκαετίας οι οικονομίες της Ελλάδας και Κύπρου δοκιμάστηκαν στο μέγιστο βαθμό. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να φέρει στην επιφάνεια οικονομικά στοιχεία των δυο κρατών, να τα συγκρίνει με την βοήθεια διαγραμματικών απεικονίσεων και τέλος να αξιολογήσει αν οι δύο χώρες επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση παρόμοια. Για να μπορέσουμε να διατυπώσουμε με σαφήνεια την υφιστάμενη κατάσταση την τελευταία δεκαετία εμφάνισης της

¹ To cite this paper in APA style: Maris, G. & Maloina, S. (2021). The Economic Crisis in Greece and Cyprus. A Comparative Study. *HAPSc Policy Briefs Series*, 2(2), 111-119. DOI: 10.12681/hapscpbs.29498

² Assistant Professor, Department of Mediterranean Studies, University of the Aegean, Greece.

³ PhD Candidate, Department of Mediterranean Studies, University of the Aegean, Greece.

οικονομικής κρίσης θα φέρουμε στην επιφάνεια τους κύριους παράγοντες που επηρέασαν τις πολιτικοοικονομικές συνθήκες στις δύο χώρες.

Πολιτικοοικονομικοί παράγοντες που επηρέασαν την οικονομία των χωρών Ελλάδας-Κύπρου

Η Ελλάδα και η Κύπρος είναι δύο χώρες οι οποίες έχουν πληγεί σοβαρά από την διεθνή οικονομική κρίση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι δύο χώρες να διαφύγουν σε μηχανισμούς στήριξης και πακέτα διάσωσης. Η Ελλάδα από το 2010 έως το 2016 υπέγραψε τρία μνημόνια συνεργασίας με την Τρόικα που στόχευαν την βελτίωση της οικονομικής διαχείρισης της Ελληνικής κυβέρνησης (Cohen&Karatzimas, 2017). Η Κύπρος το 2013 υιοθετεί ένα αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής και νομισματικής λιτότητας και παράλληλα λαμβάνει οικονομική βοήθεια από την Τρόικα (Hadjixenophontos&Cristodoulou, 2018). Ουσιαστικά και οι δύο χώρες διαθέτουν έναν «ευπαθή» χρηματοπιστωτικό τομέα παράλληλα ο οποίος χαρακτηρίζεται από υψηλό δανεισμό.

Η Ελλάδα διένυσε μια περίοδο βαθιάς κρίσης και αβεβαιότητας, αλλά και πολύ κακής φήμης προς τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η ΕΕ στην προσπάθεια της να στηρίξει την Ελλάδα δημιούργησε έναν μηχανισμό ενίσχυσης της οικονομίας σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Επιβλήθηκαν μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης, προγράμματα στήριξης και λιτότητάς που πρότεινε το ΔΝΤ και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δανειστεί 110 δισ. ευρώ και να εφαρμοστεί το Μνημόνιο Ι.

Το 2010 η Ελλάδα υπέγραψε μια σειρά διμερών συμφωνιών με άλλες χώρες της ΟΝΕ για δανεισμό 80 δισ. ευρώ συν ακόμη άλλα 30 δισ. ευρώ με τον ΔΝΤ (Βαρουφάκης, Πατώκος, Τσερκέζης, κ.ά., 2011). Το 2011 η μεγάλη ύφεση ώθησε το χρέος σε μη βιώσιμα επίπεδα. Πραγματοποιήθηκε κούρεμα χρέους το 2012 με ανταλλαγή κρατικών ομολόγων και δανείων σε νέα ομόλογα. Την ίδια χρονιά υπογράφηκε από την Ελληνική κυβέρνηση το δεύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής μαζί με την συμφωνία για το PSI. Η Ελλάδα απέσπασε νέα ευρωπαϊκά δάνεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF). Οι νέοι όροι δανεισμού ήταν περισσότερο λεπτομερείς από το πρώτο πρόγραμμα δανεισμού.

Η Ελλάδα το 2011 διένυε μια περίοδο εκτεταμένης ύφεσης με ελάχιστες θέσεις εργασίας να προσφέρονται στους πολίτες της χώρας (Βενιέρης, 2011). Έως και τις αρχές του 2013 έγιναν βελτιώσεις στην περισυλλογή των κρατικών φόρων και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επανέλθει έως ένα βαθμό δημοσιονομική σταθερότητα. Επί πρόσθετα, έχουν παρθεί όλα εκείνα τα μέτρα έτσι ώστε να υπάρχει διαφάνεια περισσότερη στις δαπάνες του κράτους (OECD, 2013).

Το 2014 η οικονομία της Ελλάδας έδειξε σημαντική βελτίωση και έτσι η χώρα μπόρεσε να έχει πρόσβαση στις αγορές δύο φορές και να εκδώσει 5ετή ομόλογα. Όμως το 2015 ήρθε στην εξουσία η κυβέρνηση συνασπισμού αριστερών και δεξιών λαϊκιστών. Η νέα κυβέρνηση είχε υποσχεθεί ότι θα έστρεφε σε θετική πορεία την οικονομία προς το καλύτερο και της χώρας και ότι θα διέγραφε όλα τα χρέη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η οικονομία της Ελλάδας μέχρι το 2016 να παραμένει σε ύφεση και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που υπήρχαν να αυξάνονται (Hardouvelis&Gkionis, 2016). Στην προσπάθεια ανάλυσης των παραγόντων που οδήγησαν στην Ελληνική οικονομική κρίση διατυπώνετε ότι μια σειρά από πολιτικούς παράγοντες όπως: η ανάπτυξη του κρατισμού, ο αποτυχημένος εξευρωπαϊσμός, το υψηλό επίπεδο διαφθοράς, ο αντίκτυπος των ομάδων συμφερόντων στη διαμόρφωση των οικονομικών πολιτικών, το λοξό μοντέλο διακυβέρνησης, το ασταθές πολιτικό καθεστώς, είναι όλοι αυτοί που καθόρισαν σε υψηλό βαθμό την εξέλιξη της οικονομίας της Ελλάδας (Maris & Sklias, 2013; Maris et al., 2021).

Το 2015, ήταν μια κρίσιμη χρονιά για την Ελλάδα διότι τα δύο κόμματα της αντιπολίτευσης (ΣΥΡΙΖΑ και Ανεξάρτητοι Έλληνες) έρχονται στην εξουσία. Εκείνη την περίοδο, οι οικονομικοί θεσμοί και οι υλικοί περιορισμοί είχαν σημαντικό ρόλο στην σταθεροποίηση των λαϊκιστικών παραγόντων, στην κοινωνικοποίηση και στους τυπικούς κανόνες του φιλελευθέρου δημοκρατικού καθεστώτος (Aslanidis, 2016). Στις 5 Ιουλίου το 2015 διεξήχθη δημοψήφισμα σχετικά με την απόρριψη των όρων για νέο δάνειο που επιδιώκουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το δημοψήφισμα αυτό μετατράπηκε σε εκδήλωση μεγάλης συμβολικής σημασίας με υψηλή συμμετοχή, 62,5% του εκλογικού σώματος (Rontosetal., 2016). Η απόφαση που πάρθηκε ήταν να μην απορριφθούν οι όροι των δανειστών που αυτοί ουσιαστικά αντιβαίνουν στο αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος (Xezonakis & Hartmann, 2020).

Από την άλλη πλευρά, η οικονομία της Κύπρου δεν μπορούσε να μην επηρεαστεί από την κρίση στην Ευρώπη. Οι τράπεζες στην Κύπρο εμφάνιζαν πολλά ελλείμματα. Το κράτος αδυνατούσε να διασώσει δύο συστημικές τράπεζες έτσι η οικονομία του κράτους εμφάνιζε αρνητικούς δείκτες με αποτέλεσμα αυτή να υποβαθμίζεται στις αξιολογήσεις και να αποκλείεται από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές μέχρι το 2011. Η τότε κυβέρνηση έπρεπε να λάβει μέτρα δημοσιονομικού περιορισμού και περικοπή μισθών. Επίσης, το κράτος υποστήριζε τις επιχειρήσεις και με διάφορα μέτρα, παρότρυνε τους επιχειρηματίες να προσλαμβάνουν ανέργους, να επενδύουν σε νέα έργα και νέες υποδομές. Τα μέτρα αυτά υιοθετήθηκαν και συμφωνήθηκαν από όλα κοινοβουλευτικά κόμματα (Ioannou & Charalambous, 2017).

Το 2013 γίνεται συμφωνία με την ΕΕ για ένα πλάνο διάσωσης που θα περιλάμβανε εγγυήσεις από όλα τους καταθέτες. Η Τρόικα ήταν πρόθυμη να δανείσει 10 δισεκατομμύρια ευρώ (Castanedaetal,

2016). Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι το πακέτο χρηματοδότησης ήταν τέτοιο που έβρισκε την Κύπρο με λιγότερη ρευστότητα και περισσότερη αβεβαιότητα (Theorphanous, 2013). Μετά τα μέτρα, η Κύπρος παρουσίαζε μια θετική πορεία στον οικονομικό τομέα αλλά και σε άλλους σημαντικούς τομείς όπως η απασχόληση.

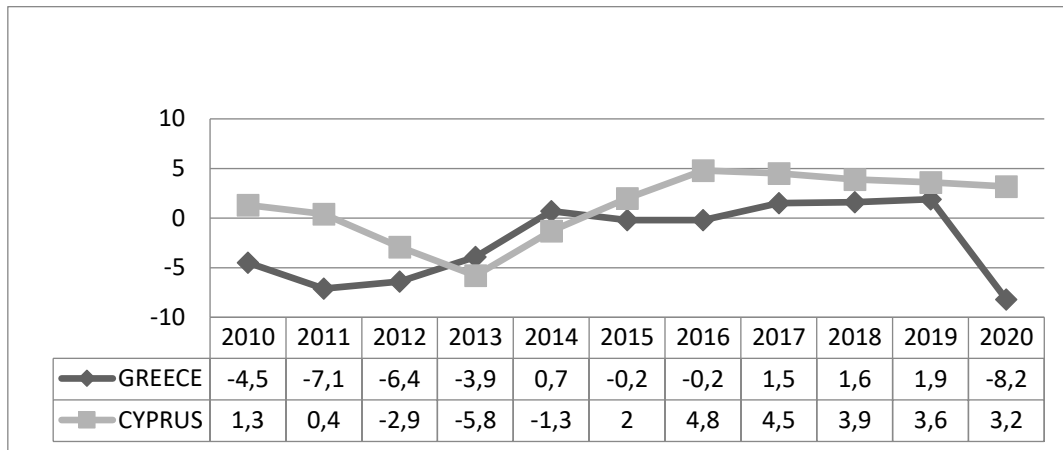
Η Κύπρος μπήκε στην κρίση με λιγότερο δυσβάσταχτες μακροοικονομικές ανισορροπίες αλλά ήταν ικανές να προκαλέσουν αναστάτωση. Η κρίση ξεκίνησε το 2013 με δημοσιονομικά ελλείμματα και μείωση ανταγωνιστικότητας. Το Μάρτιο του 2013 πραγματοποιήθηκε το τραπεζικό bail-in όπου η Κύπρος κατάφερε να ανακάμψει. Η πρώτη αίτηση για διάσωση της οικονομίας της Κύπρου πραγματοποιήθηκε το 2012 και ολοκληρώθηκε το 2013. Παράλληλα οι Κυπριακές αρχές αποφάσισαν να περιορίσουν τη δημοσιονομική πολιτική, αλλά και να εφαρμόσουν μέτρα έτσι ώστε να επιτευχθεί μια εσωτερική αποτίμηση με στόχο πάντα την βελτίωση της οικονομίας. Το 2013 η Κύπρος ολοκλήρωσε με επιτυχία 9 αναθεωρήσεις σύμφωνα με το πρόγραμμα του ΔΝΤ και 7 αναθεωρήσεις σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε βασικά στοιχεία της οικονομίας της Ελλάδας και της Κύπρου, να τα συγκρίνουμε αλλά και να αποτυπωθούν διαπιστώσεις. Τα στοιχεία που αναλύουμε είναι: το ΑΕΠ των δύο χωρών ανά έτος, τα έσοδα και τα έξοδα των δύο χωρών ανά έτος, το ισοζύγιο πληρωμών, τα επιτόκια δανεισμού της Ελλάδας και την Κύπρου και η ανεργία που υπήρχε ανά έτος και στις δύο χώρες. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει και να εξετάσει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά της κρίσης στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Στην επόμενη ενότητα θα γίνει εκτενής αναφορά αυτών.

Παρουσίαση βασικών δεικτών της οικονομίας της Ελλάδας και της Κύπρου αλλά και των μεταβολών τους κατά την διάρκεια μιας δεκαετίας

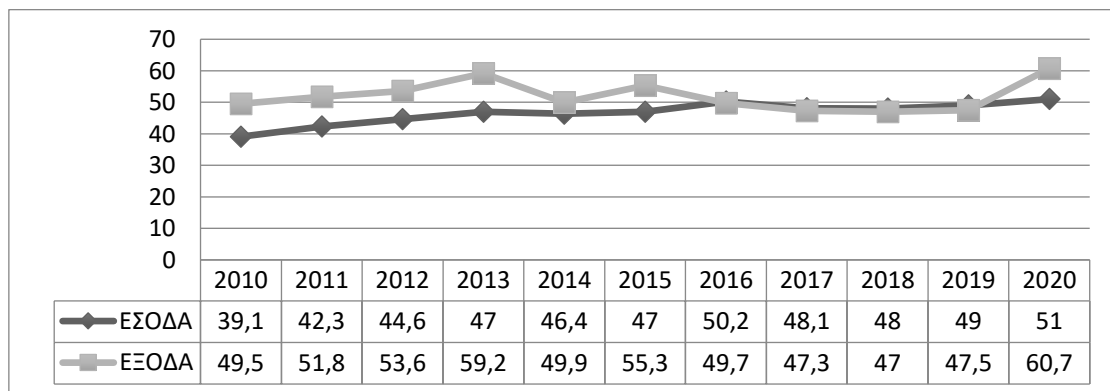
Την περίοδο 2010 έως το 2020 οι δύο χώρες εμφάνισαν μακροοικονομικές ανισορροπίες. Αρχικά η Ελλάδα δεν κατάφερε να μειώσει το δημόσιο χρέος, παράλληλα η ένταξη της στην ευρωζώνη μείωσε την ανταγωνιστικότητα της (Maris et al., 2021). Η Κύπρος παρουσίαζε προβλήματα στον ιδιωτικό τομέα με την τεράστια επέκταση του τραπεζικού τομέα (Rapanos & Karlanoglou, 2014). Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα οικονομικά στοιχεία των δύο χωρών ανά έτος. Παρακάτω θα ακολουθήσει παρουσίαση και σύγκριση βασικών δεικτών της οικονομίας για την Ελλάδα και την Κύπρο.

Διάγραμμα 1: Ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ

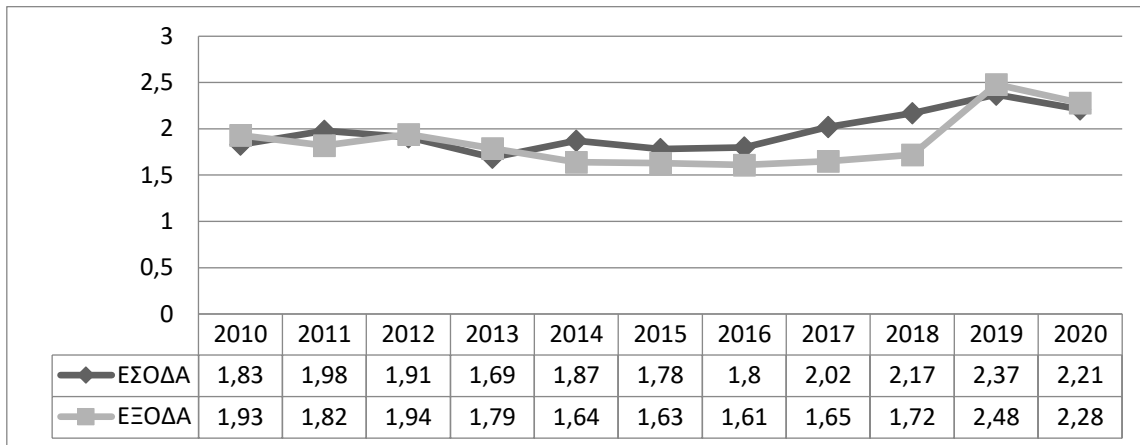
Αξίζει να τονισθεί ότι και οι δύο χώρες παρουσιάζουν αρνητικές τιμές στο ΑΕΠ από το 2011 έως το 2014. Έπειτα η Κύπρος παρουσιάζει μια αυξανόμενη πορεία στο ΑΕΠ έως το 2016 και έπειτα σταθεροποιείται. Αντίθετα η Ελλάδα εμφανίζει σταθερές τιμές μέχρι το 2016. Ακολουθεί μια ανοδική πορεία και στο τέλος της δεκαετίας παρουσιάζει ξανά αρνητικά πρόσημο. Αξίζει να τονισθεί ότι στην Ελλάδα μέχρι το 2014, η αύξηση του ΑΕΠ δεν σηματοδοτούσε και την μείωση του δημόσιου χρέους. Αντιθέτως το δημόσιο χρέος αυξανόταν. Στην Κύπρο έως το 2014, η μείωση του ΑΕΠ σηματοδοτούσε και την αύξηση του δημόσιου χρέους (Bobrov, 2019).

Διάγραμμα 2: Έσοδα και Έξοδα της Ελλάδας ανά έτος

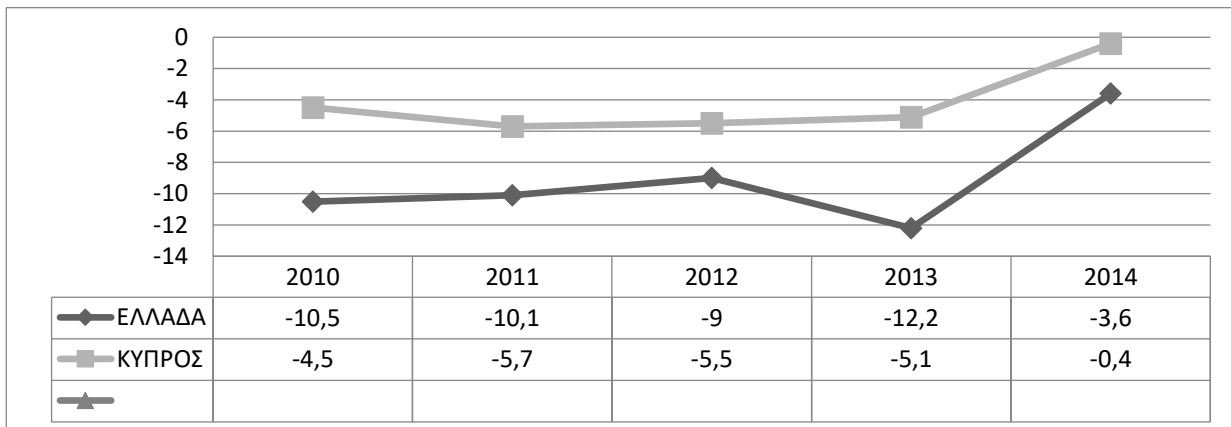
Παρατηρώντας το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα για πολλά χρόνια έχει αυξημένα έξοδα σε σχέση με τα έσοδα της. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με τις οικονομικές δυσκολίες που εμφάνιζε η χώρα και με την ανάγκη της για δανεισμό. Το 2016 αρχίζει να βελτιώνεται η σχέση εσόδων-εξόδων, όπου είναι αποτέλεσμα και της κοινωνικοπολιτικής σταθερότητας που επικρατούσε στην χώρα, μέχρι το 2019 όπου τα έξοδα εκτοξεύονται (ΕΛΣΤΑΤ, 2020).

Εικόνα 3: Έσοδα και Έξοδα της Κύπρου ανά έτος

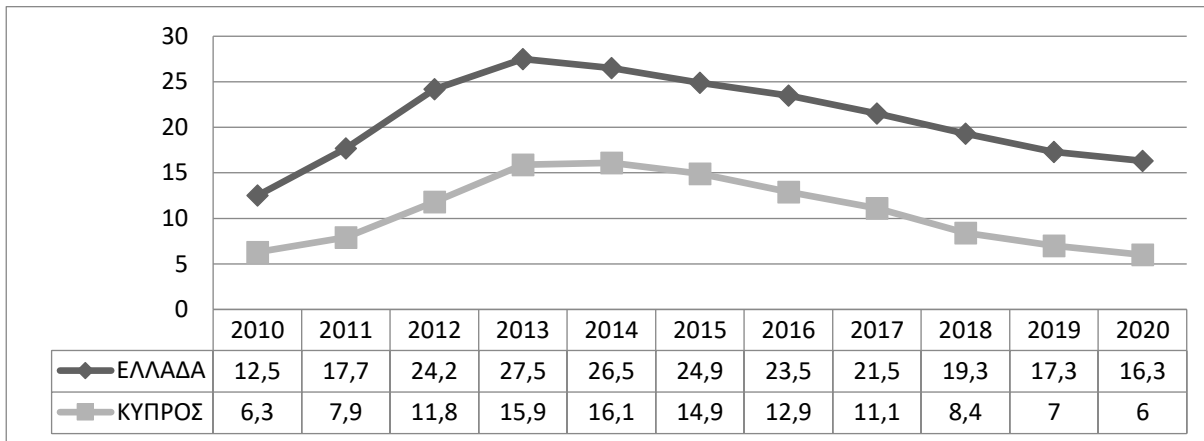
Σε αντίθεση με την Ελλάδα η Κύπρος εμφάνιζε ισορροπία στην σχέση εσόδων-εξόδων. Από το 2010 έως το 2013, όπου η Κύπρος εμφάνιζε προβλήματα στον ιδιωτικό τομέα της, παρουσίαζε έλλειμμα χρημάτων. Από το 2014 και ύστερα από την σταθεροποίηση της οικονομίας της εμφάνισε πλεόνασμα μέχρι το 2019 όπου άρχισε να επηρεάζεται από την πανδημία (CYSTAT, 2020).

Διάγραμμα 4: Ισοζύγιο πληρωμών ανά έτος, Ελλάδα & Κύπρος

Με βάση την τιμή που διαθέτει το ισοζύγιο πληρωμών μπορούμε να διακρίνουμε την εξελικτική πορεία όλων των συναλλαγών που διατηρεί η εκάστοτε χώρα, στην περίπτωση μας η Ελλάδα και η Κύπρος. Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα, επί σειρά ετών, διατηρούσε αρνητικό πρόσημο και στο ισοζύγιο συναλλαγών. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι δεν διέθετε την ικανότητα να μπορεί να διεκδικήσει εισροές από την παγκόσμια αγορά. Το 2016 η χώρα απέκτησε θετικό πρόσημο συναλλαγών και αυτό είναι και αποτέλεσμα των μέτρων που πάρθηκαν σε όλους τους τομείς. Βέβαια, το 2020 επανήλθε με αρνητικό πρόσημο ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Επιπλέον, η Κύπρος διέθετε αρνητικό πρόσημο συναλλαγών επί σειρά ετών. Η διαφορά με την Ελλάδα είναι ότι το ποσοστό είναι μικρότερο. Από το 2017 και έπειτα άρχισε να αποκτά θετικό πρόσημο ισοζυγίου συναλλαγών.

Διάγραμμα 5: Τιμές ανεργίας στην Ελλάδα και στη Κύπρο

Οι τιμές της ανεργίας και στις δύο χώρες να είναι πολύ υψηλές. Στην Ελλάδα εκτοξεύονται σε επίπεδα πρωτοφανή για την χώρα, κυρίως την περίοδο 2012 έως 2017. Έπειτα αρχίζει μια καθοδική πορεία η οποία δεν επαρκεί για να καλύψει όλους τους ανέργους που υπάρχουν. Αποτέλεσμα όλων των διακυμάνσεων είναι οι τιμές της ανεργίας να είναι πολύ υψηλές καθώς στην χώρα την περίοδο εκείνη δεν υπήρχαν επενδύσεις και νέες επιχειρήσεις για να απορροφηθεί όλο το δυναμικό που υπήρξε. Στην Κύπρο διαπιστώνουμε ότι τα ποσοστά της ανεργίας είναι πολύ υψηλά για το νησί διότι δεν είναι μεγάλο σε μέγεθος με πληθυσμό όπως στην Ελλάδα. Και στην Κύπρο η περίοδος 2012 έως 2017 ήταν μη παραγωγική όπου θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι τα ποσοστά ανεργίας διαμορφώθηκαν με βάση την επικρατούσα κατάσταση στην Ελλάδα. Επί πρόσθετα, πρέπει να ειπωθεί το γεγονός ότι οι οικονομικές μεταβλητές της ανεργίας είναι εξαρτημένες από τον ρυθμό ανάπτυξης της εκάστοτε χώρας. Ο αργός ρυθμός ανάπτυξης ενέχει τον κίνδυνο της αύξησης της ανεργίας (Dritsakis&Stamatiou, 2016). Το γεγονός αυτό παρατηρείται και στην Εικόνα 5 όπου η ανεργία έχει ανοδική πορεία, και για τις δυο χώρες, και αυτό είναι αποτέλεσμα του μειωμένου ρυθμού ανάπτυξης που επικρατεί.

Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι όσον αφορά την οικονομική κρίση που εμφανίστηκε κατά την πάροδο των δέκα τελευταίων χρόνων, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η κρίση στην Ελλάδα διέφερε από την κρίση στην Κύπρο. Η Ελλάδα αντιμετώπιζε πολύ σοβαρά δομικά και διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα για πολλά χρόνια όπως η ανεργία, ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, η αρνητική αναλογία των εσόδων-εξόδων και το δημοσιονομικό ισοζύγιο. Η Κύπρος συγκριτικά με την Ελλάδα, επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική κρίση στην Ευρώπη όσο αφορά την ρευστότητα και την αβεβαιότητα που επικρατούσε. Η Κύπρος αντιμετώπιζε κυρίως τραπεζικά ελλείμματα ενώ η Ελλάδα

αντιμετώπιζε τραπεζικά και δημοσιονομικά ελλείμματα. Η διαφορετικότητα της κρίσης και της σημασίας της ήταν ο λόγος που η Κύπρος κατάφερε να εμφανίσει βελτίωση στην οικονομία της γρηγορότερα από ότι η Ελλάδα. Πέραν όμως όλων των παραπάνω πρέπει να ειπωθεί και το γεγονός ότι η Ελλάδα αντιμετώπισε και κοινωνική κρίση η οποία ήταν αποτέλεσμα της κακής οικονομικής κατάστασης που υπήρχε. Η Κύπρος αντιμετώπισε εξίσου μια κοινωνική κρίση, η οποία ήταν αποτέλεσμα των κακών οικονομικών στοιχείων που υπήρχαν, όμως οι επιπτώσεις της στην κοινωνία της Κύπρου δεν φαίνονται να είναι τόσο στεντόρειες όπως της Ελλάδας.

Βιβλιογραφία

- Aslanidis, P. (2016). Dealing with populist in government: the SYRIZA-ANEL coalition in Greece. *Democratization*, 23(6), 1077-1091.
- Βαρουφάκης, Γ., Πατώκος, Τ., Τσερκέζης, Λ., Κουτσοπέτρος, Χ. (2011). Η Οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011. *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων*, 31-46.
- Βενιέρης, Δ. (2011). Κρίση Οικονομίας, Απορρύθμιση Κοινωνικής Πολιτικής: Η νέα «μικροελληνική» καταστροφή, 2010-2011. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 1, 101-131.
- Bobrov, A. (2019). Greece and Cyprus amidst Debt Crisis: a comparative study. *Russian Academy of Science*, 63(12), 84-89.
- Γεωργίου, Α. (2016). Η Ελληνική Οικονομία, Ελληνική Στατιστική Αρχή, ΕΛΣΤΑΤ. Διαθέσιμο στο: https://www.statistics.gr/documents/20181/1518565/greek_economy_23_12_2016.pdf/60ea7824-4c50-49ae-a2c0-f1e6b010ec14 (Πρόσβαση: 23/12/2016).
- Castaneda, J., Mayes, D. & Wood, G. (2016). *European Banking Union Prospects and challenges*. London: Roudlege.
- Cohen, S. & Karatzimas, S. (2017). The role of the Troika on the Greek central government accounting reforms. The reprioritization riddle. *International Journal of Public Sector Management*, 31(3), 316-330.
- CYSTAT (2020). Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, CYSTAT. Διαθέσιμο στο: <https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/408B817911D510E1C225857C005A47F2?OpenDocument&sub=2&sel=1&e=&print> (Πρόσβαση: 27/11/2020).
- Dristakis, N. & Stamatiou, P. (2016). The Effects of Unemployment on Economic Growth in Greece. An ARDL Bound Test Approach. *The Romanian Economic Journal*, 62, 53-72.
- Θανόπουλος, Α. (2021). Η Ελληνική Οικονομία, Ελληνική Στατιστική Αρχή, ΕΛΣΤΑΤ. Διαθέσιμο στο: https://www.statistics.gr/documents/20181/17120175/greek_economy_02_07_2021.pdf/69e9bfec-37c8-ad30-8087-6955a70c16cf (Πρόσβαση: 02/07/2021).
- Hadjixenophontos, A. & Cristodoulou, C. (2018). Financial Crisis and Capital Adequacy Ratio: A Case Study for Cypriot Commercial Banks. *Journal of Applied & Banking*, 8(3): 87-109.
- Hardouvelis, A. & Gkionis, A. (2016). A Decade long economy crisis: Cyprus versus Greece. *Cyprus Economy Policy Review*, 10, 3-40.
- Ioannou, G. & Charalambous, G. (2017). The social and political impact of the Cyprus economy crisis. *Friedrich Ebert Stiftung*, 1-18.
- Maris G. -Sklias, P.-Maravegias, N. (2021). The political economy of the Greek economic crisis in 2020. *European Politics and Society*, 1-21.
- OECD (2013). Economic Surveys Greece, OECD. Διαθέσιμο στο: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-greece-2013_eco_surveys-grc-2013-en#page1 (Πρόσβαση: 22/11/2021).

- Rapanos, V. & Kaplanoglou, G. (2014). Governance, Growth and the Resent Economic Crisis: The case of Greece and Cyprus. *Cyprus Economic Policy Review*, 8, 3-34.
- Rondos, K., Grigoriadis, E., Sateriano, A., Syrmali, M., Vavouras, I. & Salvati, L. (2016). Lost in protest, found in segregation: Divided cities in the light of the 2015 "Όχι" referendum in Greece. *Elsevier*, 7(3), 139-148.
- Sklias, P. & Maris, G. (2013). The Political Dimension of the Greek Financial Crisis. *Perspectives of the European Politics and Society*, 14, 144-164.
- Theophanous, A. (2013). The way out of the Cyprus economy crisis. *Notre Europe*, 96, 1-5.
- Xezonakis, G. & Hartmann, F. (2020). Economic downturns and the Greek referendum of 2015: Evidence using night-time light data. *European Union Politics*, 2, 361-382.